שבוע דִּינָה

קהילות וארגונים למען מוגנות ומניעת פגיעות מיניות

שבוע דינה, ביוזמת הרבנית שרה סגל־כץ, מתקיים מדי שנה סביב פרשת "וישלח" וסיפורה של דינה המקראית, ומזמין אותנו להתבונן באחריות שלנו כיחידים וכקהילה למניעת פגיעות מיניות וליצירת מרחבים בטוחים ומוגנים.

מוגנות - בבית וברחוב כיצד?

עיון במושגי יסוד - 'מוגנות' ו'האשמת הקורבן' לנוכח סיפור יוסף ודינה.

הלימוד מיועד לתלמידי תיכון ומכינות

פתיחה

אנחנו נוטות לחשוב שהמרחב הביתי הוא מוגן ומקוות שגם במרחב הציבורי נרגיש מוגנות. אבל לצערנו, מרחבים רבים עשויים להיות מרחבים פוגעים. התגובות לפגיעה עשויות להעמיק את משבר האמון עם המשפחה והחברה. מתי מרחב הוא מוגן באמת? מה הפירוש 'מוגנות'? ולמה היא חשובה?

הרבנית שרה סגל-כץ

"מוגנות" היא כלל המעשים והדיבורים שנועדו לאפשר לנו לחיות בסביבה שאינה פוגעת מינית או בכל דרך אחרת באף אדם – לא בילדים וילדות רכים, לא בבני ובנות נוער, לא בנשים ולא בגברים, לא בבנות ובני הקהילה ולא באורחים.

נסחו בלשונכן/ם – מהי מוגנות?

סיפור יוסף והמוגנות בבית

בראשית ל"ט:ז'–כ'

(ז) וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּשָּׂא אֵשֶׁת-אֲדֹנָיו אֶת-עֵינֶיהָ אֶל-יוֹסֵף וַתֹּאמֶר שִׁכְבָה עִמִּי: (ח) וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר אֶל-אֵשֶׁת אֲדֹנָיו הֵן אֲדֹנִי לֹא-יָדַע אִתִּי מַה-בַּבָּיִת וְכֹל אֲשֶׁר-יֶשׁ-לוֹ נָתַן בְּיָדִי: ... (יא) וַיְהִי כְּהַיּוֹם הַזֶּה וַיָּבֹא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ וְאֵין אִישׁ מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת שָׁם בַּבָּיִת: (יב) וַתִּתְפְּשֵׂהוּ בְּבִגְדּוֹ לֵאמֹר שִׁכְבָה עִמִּי וַיַּעֲזֹב בִּגְדּוֹ בְּיָדָהּ וַיָּנָס וַיֵּצֵא הַחוּצָה: ... (יד) וַתִּקְרָא לְאַנְשֵׁי בֵיתָהּ וַתֹּאמֶר לָהֶם לֵאמֹר רְאוּ הֵבִיא לָנוּ אִישׁ עִבְרִי לְצַחֵק בָּנוּ בָּא אֵלַי לִשְׁכַּב עִמִּי וָאֶקְרָא בְּקוֹל גָּדוֹל: ... (כ) וַיִּקַּח אֲדֹנֵי יוֹסֵף אֹתוֹ וַיִּתְּנֵהוּ אֶל-בֵּית הַסֹּהַר...

מושג חדש! האשמת הקורבן (Victim Blaming)

תופעה חברתית ופסיכולוגית שבה מוטלת האחריות למעשה עבירה, פגיעה או נזק – על הנפגע או הנפגעת, במקום על גורם הפגיעה.

דווקא בבית

הבית אמור להיות המרחב המוגן, הפרטי והבטוח ביותר של האדם. **כיצד** הידיעה שהפגיעה מתרחשת דווקא בתוך ה"בית" – המקום שבו הוא מנהל את חייו – מעצימה את תחושת חוסר האונים והבדל הכוחות?

הקול של מי חזק יותר?

אשת פוטיפר זועקת ומאשימה את יוסף, בעוד הוא נמלט בדומייה. **חשבו** על הקושי של נפגעי העבירה להיחשף ולהשמיע את קולם במציאות שבה בעלי הכוח שולטים בנרטיב.

סיפור דינה – הפגיעה במרחב הציבורי

בראשית ל"ד:א'–ב'

(א) וְתֵצֵא דִינָה בַּת-לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב לִרְאוֹת בִּבְנוֹת הָאָרֶץ: (ב) וַיַּרְא אֹתָהּ שְׁכֶם בֶּן-חֲמוֹר הַחִוִּי נְשִׂיא הָאָרֶץ וַיִּקַּח אֹתָהּ וַיִּשְׁכַּב אֹתָהּ וַיְעַנֶּהָ:

רש"י על בראשית ל"ד:א'

בת לאה. וְלֹא בַת יַעֲקֹב? אֶלָּא עַל שֵׁם יְצִיאָתָהּ נִקְרֵאת בַּת לֵאָה, שֶׁאַף הִיא יַצְאָנִית הָיְתָה (בראשית רבה), שֶׁנֶּאֱמַר וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ (וְעָלֶיהָ מָשְׁלוּ הַמָּשָׁל כְּאִמָּהּ כְּבִתָּהּ):

בין "סקרנות" להאשמת הקורבן

לאורך הדורות נטו פרשנים לראות ביציאתה של דינה אל המרחב הציבורי את ה'גורם' לפגיעה. **מהי** 'האשמת הקורבן' בהקשר של יציאתה של דינה לראות בבנות הארץ, **ואיך** נקרא הפסוק הזה בעבר לעומת היום?

יוסף ודינה – מה קורה כשאין מוגנות?

הרבנית שלומית פיאמנטה

דִּינָה, אמר יוֹסֵף. / יוֹסֵף, אמרה דִּינָה.
עוד מבטן אמותינו התרוצצנו כתאומים, חולקים את בדידותנו כשליה...
יוֹסֵף, אמרה דִּינָה, ובליבה התכוונה: יֹסֵף ה' לִי את העוז כשאדם תופש בי, לעזוב חלק ממני אצלו
מפרפר כזנב זיקית, ולנוס חוצה.
דינה, אמר יוֹסֵף, ובְּלִבּוֹ התכוון: דִּינה ה' את אלה שחוללו לי כל זאת, ואני למולם מתייפח, מאכיל את
טפם ואינני כועס, אינני צורח...
דִּינָה, אמר יוֹסֵף. / יוֹסֵף, אמרה דִּינָה.
היא הבינה מה הוא מתכוון. הוא הבין מה היא התכוונה.

שתי הדמויות חוו שבירה של המוגנות האישית שלהן: דינה – בחוץ, ויוסף – בפנים.
מה היא חשיבות ההבנה של שני הנפגעים? **האם** הבנה יכולה לרפא?

בזמן הזה - שירים מהכאן והעכשיו

קראו את השיר הבא בעיון -
מה ההבדל בין אשמה לאישום?
כיצד מתמודדת המשוררת עם האשמה בשיר כאן, ו**מהי** פעולת התיקון לאחר השבר שבחוץ?

גזר דינה / אבישג עמית-שפירא

אַחַת הִיא לָךְ: כָּךְ אוֹ כָּךְ תֵּאָשְׁמִי.
גְּנוּתָם לְעוֹלָם תְּלוּיָה
בָּךְ.
אִם תֵּצְאִי וְנַפְשׁוֹ תִּטָּפֵל לְנַפְשֵׁךְ
יְצָעֲקוּ בַּחוּצוֹת: לָמָּה יָצָאת.
אִם דְּרָכָיו יְשָׁרֵךְ יִטְעֲנוּ לִפְתְחֵךְ
מַדּוּעַ סָגַרְתְּ עַצְמֵךְ בַּתֵּבָה
שֶׁמָּא בְּשֶׁלָּךְ הָיָה שָׁב בְּתֻשׁוּבָה.
שַׁנְּנִי לְעַצְמֵךְ: זוֹ תָּמִיד אַשְׁמָתֵךְ
יִקְרְאוּ לָךְ יְצָאנִית
יֵיִדּוּ בָּךְ מַעֲשֵׂי אִמֵּךְ.
תְּנִי לַלְּשׁוֹנוֹת לִרְדֹּף
אַל תְּבַקְּשִׁי אֶת הַדִּין,
הַרְפִּי מִן הַצֶּדֶק
וּצְאִי.
בְּנוֹת הָאָרֶץ מְחַכּוֹת.

איך היה לכם.ן הלימוד?
נשמח לשמוע מכם.ן!

סיכום

בסיפור דינה החברה מטילה את האחריות על הנפגעת שיצאה החוצה, ואילו בסיפור יוסף – החברה מענישה את הנפגע שניזוק בפנים.
כיצד ניתן לרקום חברה שמייצרת מעטפת מוגנות בכל מרחב? **במה** צריך להשקיע ואת מה צריך להוקיע?
הציעו 3 רעיונות ליישום – בבית הספר, במשפחה ובתנועה.